

# Hur mycket kvinna får jag vara som vetenskaps-man?

*Minnesarbete kallas en forskningsmetod som går ut på att forskarna använder sina egna minnen. Karin Widerberg har prövat metoden i en förstudie i samband med ett forskningsprojekt om sexuella trakasserier. Resultatet fick henne att reflektera över sin egen socialisering till forskare. Hur mycket kvinna – och vad för slags kvinna – är det tillåtet att vara som vetenskaps-man?*

I denna artikel kommer jag att ta upp några av de reflexioner rörande kunskapsproduktion och vetenskapstraditioner samt rörande begrepp om kön och sexualitet som ett projekt om sexuell trakassering i arbetslivet gett upphov till. Själva projektets uppläggning och resultat kommer jag sålunda inte att redogöra för, annat än i den utsträckning det är av relevans som bakgrund för reflexionerna. Resultaten har vi sammanställt i en bok med titeln *Seks i arbeid(et)* (Bransæter & Widerberg 1992, Tiden Norsk Forlag).

## *Från fenomen till relation*

Vi la upp arbetet som ett "veiledningsprojekt" med Harriet Holter och mig själv som projekt- och veiledare och med tre hovedfagsstudenter i sociologi – Marianne Bransæter, Sissel Frøberg, Rønnaug Sørensen – samt två juss-studenter – Marit Gjerdalen, Jorun Seegard och en färdig jurist – Reidun Slåen – som projektarbetare (samtliga blev färdiga jurister och sociologer under projektets gång). Tillsammans gjorde vi en enkätundersökning och kvalitativa delstudier samt minnesarbeten.

Det hade tidigare ej gjorts någon kvantitativ studie av förekomsten av sexuell trakassering i Norge. I den studie vi gjorde eftersträvade vi förutom förekomsten också att få med en så detaljerad information som möjligt om själva "kontexten" (arbetsplatsen, utövaren, konsekvenser m m). Vi använde det formulär som använts vid undersökningar om sexuell trakassering i Sve-

rige som en grundmall, och definierade, i likhet härmed, sexuell trakassering som en oönskad situation. Sålunda tillföll "definitionsmakten" offret, kvinnan. Det var hennes upplevelser av situationen som avgjorde om vi definierade det som sexuell trakassering eller ej.

Enkäten trycktes upp i veckotidningen *Kvinner & Klær*. Det var få som skickade in besvarade formulär, under 100 stycken. A andra sidan var de alla offer. Svaren förvånade oss och fick oss att reflektera över vår förståelse av sexuell trakassering. För det första fick vi in ett flertal grova övergrepp, t ex våldtäkt och våldtäktsförsök. Det hade vi inte väntat, vi hade tänkt på sexuell trakassering som något mildare. För det andra hade en och samma person på frågan om vad slags trakassering som var värst, ofta uppgett både "tafsande" och våldtäkt/våldtäktsförsök eller annat grovt övergrepp. De tyckte med andra ord att "tafsande" var lika illa som riktigt grova övergrepp. Av kommentarerna, och senare i intervjuerna, framgick att sexuell trakassering ofta var själva "luften" de andades i. Och då kan "luften" bli minst lika plågsam som ett "enstaka våldtäktsförsök". Men vi hade ställt frågor som om det var tal om enstaka handlingar, som var klart avgränsade och kunde räknas.

Att vi haft en tendens att "fenomenisera" sexuell trakassering i enkäten, blev ytterligare klart för oss i samband med de kvalitativa studierna. Vi gjorde fem olika delstudier. En intervjuundersökning av offer för sexuell trakassering (de som besvarat enkäten och som uppgav sitt namn för intervju) – utförd av Rønnaug Sørensen –

en intervjuundersökning på en arbetsplats (där kvinnor och män intervjuades om gränssättning när det gäller sexualitet) utförd av Sissel Frøberg, en intervjuundersökning av lesbiska (deras upplevelser av förväntningar på kvinnlighet på jobbet/i jobbet) utförd av Marianne Brantsæter, en rättsdogmatisk genomgång (aktuella paragrafer och rättsfall) utförd av Reidun Slåen samt en studie av två arbetsplatser som gått igenom dylika rättsprocesser, utförd av Jorun Seegard och Marit Gjerdalen. Dessutom gjorde två av oss egna minnesarbeten på sexuella övergrepp och sexuell trakassering.

### *Minnesarbete som förprojekt*

Frigga Haug, en tysk sociolog, har tillsammans med en grupp kvinnor utvecklat en kollektiv metod som de kallar "minnesarbete". Bakom utvecklingen av denna metod låg en önskan om en problematisering av "det självklara", det vi "tar för givet" och en medvetenhet om språkets patriarkala bestämning. En anledning till att patriarkatet fortsätter att existera, menar de, är att kön och könsstrukturer betraktas som så självklara. Det är bara då vi avviker från det självklara som det blir synligt att det handlar om normer. Men det patriarkala språk vi använder då vi talar om det förhindrar andra förståelser än de patriarkala att komma fram. Om vi önskar förstå det "självklara" (normerna) och hur vi producerar och reproducerar det, måste vi följaktligen utveckla nya metoder. Minnesarbete är ett exempel på en dylik metod som Frigga Haug använt på flera teman såsom moral (Haug 1990) och sexualisering av kvinnokroppen (Haug 1987, Widerberg 1989).

Metoden innebär att man använder egna minnen på bestämda teman i ett kollektivt sammanhang. För att få igång minnesarbetet används olika medel, t ex bilder och historier. Det är det enkla och banala i dessa minnen som sätts i fokus och gruppmedlemmarna granskar, rättar eller lägger till på de individuella historier som oftast är nedskrivna. Olika tekniker används för att få igång en problematisering av "det självklara", t ex så kan man skriva om sig själv i tredje person. De "teorier" man vanligtvis använder för att sortera vad man vill minnas och hur man minns det, försöker man undvika.

Om man saknar möjlighet att genomföra ett kollektivt minnesarbete kan man göra ett

minnesarbete bara på sig själv, som en förstudie i samband med ett forskningsprojekt. Kunskapen från en dylik förstudie kan givetvis inte generaliseras och den måste behandlas med försiktighet. Forskarens erfarenheter är bara en kvinnas erfarenheter och måste behandlas därefter. Å andra sidan har hennes erfarenheter lika stor rätt till bekräftelse som andra kvinnors erfarenheter har. Och om objektivitet definieras som en utprövning av den subjektiva erfarenheten (Olsson & Widerberg, mfl 1991) så är detta en metod att synliggöra denna erfarenhet.

Rønnaug Sørensen och jag utförde inom projektets ram dylika förprojekt. För mig resulterade det i tre olika studier; en om mina sexuella erfarenheter överhuvudtaget, en om mina erfarenheter av sexuella övergrepp och en om mina erfarenheter av sexuell trakassering. Här ska jag kort redogöra för några av de reflexioner som minnesarbetet rörande sexuella övergrepp gav upphov till. Först dock ett par ord om hur jag utförde detta minnesarbete.

Jag skrev under en längre tidsperiod ner de olika händelser jag hade varit med om. Vad jag kunde minnas, hur jag mindes det och vad i dessa händelser som slår mig idag och hur jag då uppfattade dem.

Vad lärde jag då av denna förstudie ?

1. Jag kom ihåg händelser som jag hade glömt. Minnena kom inte tillbaks alla på en gång, men dök upp under en längre tidsperiod. I forskning där man använder sig av minnen måste sålunda data samlas in över en längre tidsperiod, tex med hjälp av flera intervjuutfällen.
2. Jag blev överraskad av mängden och variationen på övergreppen. Har andra kvinnor varit med om lika mycket ?
3. En del av händelserna hade jag problem med att definiera som övergrepp, även om det var helt klart att de varit oönskade från mina sida. Frågan om språket och ordens patriarkala meningsförståelse blev därmed tydlig. En medvetenhet härom är självklart av stor betydelse i forskningssammanhang.
4. Flera händelser uppfattade jag som klara övergrepp trots att "inget hade hänt" – tex händelser med intensivt hot under en längre eller kortare tidsperiod (förföljd, instängd m m).
5. Jag skämdes, och skäms fortfarande, för flera av händelserna och har inte velat berätta om dem för någon. Detta till trots för kunskapen och insikten om att det inte var mitt fel. Om jag hade blivit intervjuad hade jag antagligen inte

heller berättat om dem utan endast om de händelser jag kunde vara "stolt över"; då jag ej varit "dum" eller "naiv". Dum och naiv betyder här att jag hade uppfört mig som om kvinnoförtryck och sexuella övergrepp inte existerade och kvinnor kunde lita på män. Om mitt sätt att förhålla sig till "mitt tidigare liv" också gäller för andra kvinnor så måste forskningen organiseras runt detta faktum.

6. Det väckte frågor om hur jag innerst inne egentligen ser på kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp (menar jag att de – i likhet med mig själv – har skulden?). En massa känslor som jag egentligen inte ville kännas vid, kom upp till ytan. Jag upplevde känslor av förakt både för fula och vackra kvinnor, både för dem som visar upp "det de har" och för dem som inte gör det, för dem som klarar könsspelet och för dem som inte gör det.

Rønnaug Sørensens minnesarbete resulterade också i motsvarande förstudier. Det hon valde att skriva ned och arbeta vidare med var dock den som gällde sexuell trakassering på arbetsplatsen, då hon upplevde detta som mest relevant i förhållande till sitt projekt. Hennes "arbetsmetod" avek något från min, genom att hon skrev ned historierna flera gånger och använde både jag-formen och tredje personformen.

I likhet med mig fann hon att de händelser som först kom upp till ytan var de som hade haft ett positivt utfall medan de händelser som hon skämts för eller fortsatt skämdes för, t ex för att hon varit godtrogen, var mycket svårare att få grepp om. Hon fann dessutom att:

1) Förhållandet mellan henne och den manlige övergriparen var speciellt svårt att få grepp om. Vad var det för slags relation? Vad blev egentligen sagt och gjort?

2) Hon fick ett behov för att skriva historierna "snällare", d v s inte så allvarliga som de kanske egentligen var. Skulle hon skriva dem ärligare så blev hon tvungen att omvärdera sin självuppfattning och detta väckte ett stort motstånd. Hon blev trött, irritabel och försökte hitta på alla möjliga ursäkter för att slippa ifrån minnesarbetet. Dyliga reaktioner och belastningar hos forskningssubjekten måste man sålunda räkna med, förbereda sig på och ta ansvar för.

3) Hon upptäckte att det var viktigt att vara ytterst konkret i beskrivningen av händelsen ifråga. Det blev nödvändigt att närma sig historien från olika håll då kontexten visade sig viktigare än hon först trott, inte minst gällde

detta i samband med egen definition av handlingsmöjligheterna i situationen ifråga. Flera och konkreta närmanden till en och samma händelse måste följaktligen till om man ska få fram en kontextuell förståelse av offrets definition av händelsen.

4) Hon upptäckte att själva språket blev ett hinder. Hur sätter man ord på det "osagda"? Stämningar, gester, blickar m m är viktiga led i kommunikationen mellan människor, kanske i synnerhet mellan könen och när det gäller sexualitet. Kan det "osagda" sägas gälla den språklöshet som täcker de förhållanden som samhället definierar som "onämnbare"? I forskning om sexuell trakassering måste detta s k onämnbare särskilt försöka fångas.

### *Offrets berättelse blir aldrig klar*

Då vi skulle göra intervjuer med offer för sexuell trakassering hade vi nytta av de insikter vi fått i samband med minnesarbetena. Vi hade erfart att allt eftersom vi arbetade med våra minnen, kom vi ihåg fler och fler situationer. Och att situationer som vi tidigare inte definierat som trakasseringssituationer, blev omdefinierade här till allteftersom omfattningen och sammanhangen blev klarare. Detta gjorde att vi kunde förstå att offrets definition av situationen inte bara berodde på de yttre sammanhangen (typ av arbetsplats, utövarns ålder m m), eller på de inre sammanhangen runt situationen vid tidpunkten ifråga (sexuella erfarenheter och upplevelser, mognad, tid m m). Deras definition var också en följd av deras nuvarande yttre och inre sammanhang. Och sist men inte minst var definitionen en följd av den uttalade bearbetning av upplevelserna som intervjusituationen gav upphov till. Deras syn på upplevelserna varierade alltså både som ett resultat av den tid som passerat (deras yttre och inre sammanhang förändrades) och som ett resultat av själva intervjun. Därför gjorde vi "uppföljningsintervjuer", d v s vi intervjuade dem flera gånger. Härigenom blev själva diskrepansen mellan vad de sagt första och andra gången en viktig kunskap om just denna process. Berättelserna blev olika och de skulle kanske fortsatt att variera om vi hade fortsatt att intervjua dem över en ännu längre tidsperiod. Offrets berättelse om de sexuella övergreppen blir med andra ord aldrig klar.

Detta reser starka invändningar mot bruket

och tolkning av undersökningar som endast bygger på ett måttillfälle, vilket är standard inom sociologin. De ger en mindre sann bild än undersökningar som bygger på flera måttillfällen. De kan också ge ett statistiskt intryck av "fenomenet" ifråga. Som om det var något klart avgränsat för individen, som en gång för alla kan nämnas och bestämmas.

Intervjuerna bekräftade också våra egna upplevelser av att kvinnors sexuella identitet är ett livsprojekt. Något som vi kontinuerligt bearbetar och utvecklar. Och i denna process ingår de sexuella övergreppen.

Mot bakgrund av ovanstående kunskaper och insikter blev vi nu klarare över "fenomeniseringstendenser" i vår enkät. Genom att försöka ringa in sexuell trakassering, hade vi isolerat och lyft fram "det" på bekostnad av sammanhangen och relationerna. Vilket i sin tur kan ge upphov till förslag på "isolerade" eller "fenomeniserande" lösningar. Man föreslår t ex att något görs åt den sexuella trakasseringen på arbetsplatsen, ej åt de heterosexuella relationerna, kvinno- och mansjobben m m. Det var precis så man tänkte på de arbetsplatser som haft ett rättsfall; det var bara den mannen (eller den kvinnan) som var problemet, när han (hon) var borta så var det löst.

Risken för fenomenisering finns vid all begreppsbestämning och gäller sålunda i samband med alla sexuella övergrepp; incest, kvinnoemisshandel, våldtäkt, m m. Men att vi, trots det, naturligtvis också måste "sätta ord på det" framgår av den synliggöring som följt med dessa strävanden. Det jag vill ha fram här, är att begreppsfastnningen bara är det första steget och att vi måste gå vidare för att undvika fenomenisering. Tamar Pitch, en italiensk, feministisk sociolog, har beskrivit (Pitch 1991) hur vi inom kvinnoforskningen och kvinnorörelsen startade med att tala om sexuella övergrepp i termer av förtryck men hur vi nu talar om det i termer av "offer" och utövare. Och "lösningarna" har genomgått en motsvarande förändring. Kriminalisering av utövare och skadestånd till offer, är de "lösningar" som debatteras idag. Samtidigt som vi vet att sexuella övergrepp är av en sådan omfattning att en kontroll, bestraffning och behandling av alla "utövare" skulle anta formidabla proportioner. Omfattningen borde sålunda istället verkligen ge upphov till en diskussion om, och åtgärder rörande, heterosexualitetens organsiering. Och nu menar jag inte en lösning bara på den nivå och i de

termer vi använde då vi talade om patriarkat och kvinnoförtryck. Utmaningen ligger i att specificera och nyansera dessa relationer till att omfatta bägge parterna såväl som själva relationen (och alltså inte bara "förtryckarna").

### *Begrepp i gungning*

Delstudierna resulterade i en problematisering av begreppen sexualitet och kön. Särskilt påkallat blev detta i samband med Marianne Brantsæters studie av lesbiska kvinnors uppfattningar av kopplingen sexualitet – lönearbete. Genom intervjuer fick hon dem att reflektera över såväl sin egen som andras bild av detta.

Heterosexualitet som umgängesform tas för given och blir bara synlig när någon bryter mot den, t ex "är" lesbisk. Det handlar om kvinnors tillgänglighet för män; sexuellt och omsorgsmässigt. Förväntningar på kvinnors tillgänglighet ligger nedfälld i arbetsuppgifter och arbetsvillkor och i de kvalifikationer – formella och informella – som erfordras.

Lesbiska kvinnor bemöter dessa förväntningar med olika strategier, delvis beroende av var på skalan dold – öppet lesbiska de defmerar sig som "hemmahörande". Att man icke är sexuellt tillgänglig kan sålunda slätas över, "dämpas", genom att man istället är omsorgsmässigt tillgänglig. Att vara observant på omsorgsmässiga förväntningar och tillgodose dem blir då särskilt viktigt och kan resultera i att lesbiska kvinnor visar mer omsorg än heterosexuella kvinnor.

Bekräftelse av sig själv som person går via bekräftelse av ens könsidentitet. Det är därför som en del kvinnor som utsatts för sexuell trakassering – vilket framkom i intervjuerna med offer för sexuell trakassering – kan säga att det trots allt var bättre att bli trakasserad än att inte bli sedd överhuvudtaget. Att bli sedd och löpa risken att bli trakasserad eller att ej bli sedd och kanske slippa trakassering – vilket val kvinnor har !

De lesbiska kvinnorna uppger att trots att männen vet att de är lesbiska så försöker männen ändå "ordna" (ragga) dem. Och det handlar inte om "frälsningsförsök", menar de kvinnorna, utan om männens egna behov. "Det spelar ingen roll för dem" att kvinnan är lesbisk, det gör dem inget, hon duger iallafall. En manlig läkare som fick avslag på en sexuell inuit till en lesbisk kvinna, berättar senare för henne

att han hela natten hade legat och tänkt "hon är en man, hon är en man" för att bli kvitt tankarna på henne. Han definierar med andra ord först situationen som sexuell, förväntar sig sexuell tillgänglighet och definierar sedan hennes avslag som brist på kvinnlighet. Utan heterosexuell läggning, ingen kvinna. Detta berättar han för henne utan tanke på hur kränkande det är att bli frånkänd sin könsidentitet.

Det verkligt absurda i detta könsspel, är när lesbiska kvinnor i otraditionella jobb förnekar att de är lesbiska för att ej diskreditera heterosexuella kvinnor i denna typ av jobb.

Det gäller att bryta sammanhanget lesbisk – otraditionellt kvinnojobb för att undvika resonemanget att "det är bara för att de är lesbiska som de har otraditionella kvinnojobb". Att ha ett otraditionellt kvinnojobb blir då inget "fint" som kvinnor kan eftersträva utan ett tecken på att de är "onormala", egentligen inga kvinnor. Och därmed kan de avfärdas. Lesbiska kvinnor "tillåts" sålunda inte samtidigt vara stolta över att de är lesbiska och innehar otraditionella kvinnojobb och sammanhanget häremellan. "En otraditionell kvinnoroll blir ej farlig så länge kvinnan visar heterosexuell god vilja" konkluderar Marianne Brantsæter.

### *Från sexualitet är allt*

Våra studier fick oss att reflektera över sexualitetens närvaro. Handlade allt om sexualitet och heterosexualitet? Hur mycket av kön handlar egentligen om detta? Det slog oss samtidigt att begreppsutvecklingen rörande sexualitet är i det närmaste obefintlig inom ämnen som sociologi. Och att detta står i hjärt kontrast till andra ämnen och inriktningar, t ex psykoanalys. I Julia Kristevas lilla bok "In The Beginning was Love – On Psychoanalysis and Faith" (1987) säger hon t ex att bakom utvecklingen av språk ligger sexualitet och att civilisationer utvecklas genom kontroll av sexualitet på det symboliska planet. Sexualitet blir här "allt" både på det individuella och det samhällsstrukturella planet. Vad händer med denna förståelse i övergången till ämnen som sociologi? Foucault tar visserligen upp dessa trådar men behandlar sexualitet huvudsakligen som ett diskursfenomen. Sexualitet är också en realitet, en praxis, vilket sexuella övergrepp så tydligt påminner oss om. Sexualitet handlar sålunda också om reella relationer.

Det projekt om sexuell trakassering som vi nu avslutat utgör mot bakgrund av det jag här tagit upp en startpunkt för vidare problematisering av sexualitet och kön. Själv har jag påbörjat ett minnesarbete rörande kunskapsproduktion. Det minnesarbete rörande min sexuella historia jag tidigare utfört handlade nämligen i så hög utsträckning om kunskap att jag kände behov av att renodla och skärskåda detta i ett eget minnesarbete. Och jag vill avslutningsvis ta upp några av de frågor rörande sammanhanget mellan kunskap och sexualitet, som då kommit upp.

Evelyn Fox Keller har i sin bok "Reflections on Gender and Science" (1985) påpekat att kunskap och sex har två ting gemensamt; de handlar båda om makt och om "beröring" (being in touch), det sistnämnda i bemärkelsen närhet. Detta reser helt fundamentala frågor rörande olika sätt att erhålla och producera kunskap på som en följd av att "det erkjennende subjekt" är ett könssubjekt (jag använder här det norska uttrycket, på svenska finns det inget ord som motsvarar "erkjennende". På svenska kan kunskapsutvecklingen inte begreppsbestämmas som en aktiv individuell bearbetningsprocess. Kunskap produceras eller erhålles, på svenska). Att "det erkjennende subjekt" är ett könssubjekt innebär att det också är ett sexuellt subjekt. Kvinnor och män blir olika som "erkjennede subjekt", hävdar filosofen Helen Longino (1991), beroende på att det kvinnliga subjektet bestäms av kvinnokroppens sexuella sårbarhet. Longino menar att oavsett våra personliga erfarenheter och vårt medvetande härom, så upplever vi världen genom en lins som formats av denna assymetriska sårbarhet, en lins som könen sålunda inte delar. Vår subjektivitet bestäms av vår kultur, av vem vi är.

Longino väcker sålunda frågor om vad "den sexuella positionen" innebär för oss som "erkjennende subjekt". En position som är olik på grund av kön men som också varierar inom kön, "lokalt", bland annat med sexuella upplevelser. Vad innebär detta i olika sammanhang, t ex i "akademia"? Vad får det för konsekvenser för oss som kunskapsproducenter? Om en utav de främsta orsakerna till att kvinnor har svårt att få orgasm under "sexuellt samkväm", är att vi har svårt att sätta oss själva i första rummet (vi sätter partnern, "vi två" före, och upplever "orgasmsträvandet" som en individuell tripp), är det naturligt att fråga sig om vi har samma "hang ups" som kunskapsproducenter? Sätter

vi oss där i främsta rummet, tar vi för oss, eller tänker vi på "de andra"? Menar vi att det erkjennande subjekt är ett (sexuellt) könssubjekt, så bör dessa frågor ställas.

I mitt minnesarbete rörande kunskapsproduktion har jag kommit att reflektera över detta och funnit att min egen socialisering till forskare handlat om en disciplinering till vad jag upplever som oärlighet. Kontakten/närheten mellan olika sidor hos mig själv har brutits och deformerats.

Det handlar delvis också om det vetenskapliga språket. Om hur känslor – egna och andras – omvandlas till "förnuft", dvs till vetenskapliga resonemang där just distansen anses som ett kriterium på tillförlitligheten. Och där vår närvaro, vårt engagemang och våra känslor blir något misstänkt som vi måste hålla tyst om. Och skulle vi vilja säga något om det saknas det vetenskapliga begrepp och termer. Hela den sociologiska begreppsapparaten och diskursen är fri från känslodimensionen. Det jag och andra kvinnor t ex känner rörande sexuella övergrepp kan jag ej ge uttryck för i en sociologisk språkdräkt. Och då jag som sociolog skriver härom, känner jag mig sålunda oärlig – gentemot mig själv och gentemot andra kvinnor. Jag kan inte säga vad det handlar om för oss. Men oärlighet handlar för mig inte bara om språket utan också om hela sättet att vara på. Det handlar om förtryckt kroppslighet och kvinnlighet. Hur mycket kvinna och vad slags kvinna får jag vara som vetenskaps"man"? Ärlighet i "akademia" står för mig sålunda både för språkliga uttryck för beröring/kontakt mellan känsla och förnuft och för ett sätt att vara på där olika sidor av ens jag är i beröring/kontakt med varandra. Som sådan är ärlighet en dröm, vars gränser jag dagligen försöker utmana. Och oärlighet, en förklaring på min bristande trivsel i "akademia".

Avslutningsvis har projektet om sexuell trakassering fått mig att reflektera inte bara över mitt ämne, sociologi, när det gäller sexualitet som perspektiv. Det har också fått mig att resa frågor till en stor del av den etablerade kvinnoforskningens kunskapen. Har vi inte osynliggjort sexualitet och heterosexualitet? Kan tex kvinnors relationsorientering inte också tolkas som uttryck för sexuell sårbarhet? Och sålunda inte bara förstås i moderskapstermer. Vad döljer sig överhuvudtaget i kvinnlighet och omsorg? Kan det också vara ett sätt att omvandla sexuella förväntningar?

#### Litteratur

- Bransæter, Marianne & Widerberg, Karin (1992): *Seks i arbeide(t)*, Tiden Norsk forlag, Oslo  
 Fox Keller, Evelyn (1985): *Reflections on Gender and Science*, Yale University Press, New Haven  
 Haug, Frigga (1987): *Female Sexualization*, Verso, London  
 Haug, Frigga (1990): *Moralens tvekjønn*, Sosiologi idag nr 3 (norsk tidskrift)  
 Longino, Helen (1991): *To See Feelingly: Reason, Passion and Dialogue in Feminist Philosophy*, working draft till föreläsning vid Senter for Kvinneforskning våren -91.  
 Kristeva, Julia (1987): *In the Beginning Was Love: Psychoanalysis and Faith*, Columbia University Press, New York.  
 Olsson, Hanna & Widerberg, Karin, mfl (1991): *Catrine och rättvisan*, Kvinnevetenskaplig tidskrift nr 1, 1991.  
 Pitch, Tamar (1989): *Responsabilità Limitate*, Feltrinelli, Milano. Boken är rescencerad i International Journal of the Sociology of Law, vol 19 no 3/1991  
 Widerberg, Karin (1989): *Kvinnelig seksualisering - å lære underkastelse gjennom kroppen*, Materialisten nr 1/89

#### Summary

Karin Widerberg has, in her questionnaire on sexual harassment, used memory work. This is a research method that was developed by the German sociologist, Frigga Haug.

The method includes using one's own memories of specific themes. Widerberg feels that a researcher's memories have equally as much a right to confirmation as those of other women. If objectivity is defined as a test of the subjective experience, then this is one method of making the experience visible.

Karin Widerberg did a study of her own memories of sexual assault. She asked herself what she remembered, how she remembered it, how she experienced it and what emotions it arouses in her today. She remembered unpleasant episodes which she hardly would have related in an interview and she was surprised over the number and variety of the assaults.

The memory work gave her an entirely new insight when interviewing victims of sexual harassment. She has also pursued memory work in relation to the production of knowledge, which has caused her to reflect on her own socialization to researcher.

Karin Widerberg feels that she has been disciplined in what she experiences as dishonesty. The contact between different sides of herself has been broken and deformed, since emotions must be transformed to scholarly arguments where distance is considered a criteria for reliability. She thinks that honesty in academia should include both emotion and reason. The researcher should also be able to utilize different sides of herself in her research.

Karin Widerberg  
 Institutt for sosiologi  
 Universitetet  
 Postboks 1094 Blindern  
 0317 Oslo